

אור השכל

גליון בית המדרש עיון למחשבה . משיעורי הרב יצחק לאווי

גליון מיוחד • חג הסוכות תשפ"ו • גליון ט'

כוונות לחג הסוכות (תשפ"ו)

הלב בר"ה ויה"כ, ואולי כך הסדר ראוי, אבל אין הדבר כן לחלוטין. כי בניית הסוכה הוא התחלה חדשה לגמרי, כמו שכל יום הוא התחלה חדשה לגמרי. ובכלל מצוות החודש השביעי הם מציאת פתחי התחלה כי כל החודש עומדים אנחנו עדיין על הפתח, ולכן כל מצוה ודרך הנמצא בו הוא דרך למצוא את נקודת ההתחלה עצמה. וכשם שישנה נקודת התחלה שהוא בצעקת הלב או בהכנת נקודת טהרתו, כך ישנה נקודת התחלה שהוא קימה ועשיית מעשה.

נקודת התחלה זו נעלמת מעיני בני אדם ובפרט היא נעלמת מעיני החכמים אשר דרך פתיחתם תמיד הוא להתחיל מן ההבנה, ונדמה להם כמו מוכרח שכל התחלה תתחיל מן המח או הלב. אבל אינם יודעים שיש למידת המעשה פתח בפני עצמו, שהוא עומד בפני עצמו ואיננו נצרך לסיוע מן שאר המידות להתחלתו. ובימים או באופנים אשר הפתיחה הזו נדרשת ייתכן שיעמוד אדם וישבור את ראשו הרבה זמן כיצד למצוא את נקודת ההתחלה ולא יצליח לו כי הנדרש הוא קימה ועשיית מעשה ולא מציאת רעיון. אחרי שיבנה את הסוכה וישב בתוכה ימצא שם את הרעיון שלו, לא לפניו.

וזהו שהלכות סוכה במשנה ובמשנה תורה מתחילים מן בנין הסוכה צורתה ומידותיה, ואינם מתחילים מן המצווה לשבת בסוכה וגדריה. וזהו שעצם סדר הימים הוא לבנות סוכה ואחר כך לקיים את המצווה לשבת בתוכה בעצם ימי החג, והוא חכמת בצלאל לבנות משכן ואחר כך כלים, שהוא מן חכמות בריאת העולם לברוא את העולם תחילה ועליה אדם, וכך בכל נקודה ונקודה קדמה העשייה לתחושה ולידיעה בדרך הזו.

הדרך הזו מכונה דרך השמחה, כי תכונת השמחה להיות עומד ופעיל וזו, ולא שהדרך ההפוכה עצובה חלילה, אך כי לעיניים נראה ההתחלה מן הדעת הוא מהורהר ומופנם, והאדם המתחיל משם הוא כמתנהג בכבודות בתכונת אבריו

ההתחלה מן המעשה והשמחה

בכל מועדי החודש ישנם פעולות ועליהם תפלות שהם דיבורים. בראש השנה: תקיעת שופר וברכות עליה, השופר עצמו הוא סוג של תפלה וברכות מלכויות וזכרונות ושופרות נאמרות עליה. ביום הכיפורים: צום ותפילות הצום, התפלות שייכות אל הצום שכן יש מושג של 'תפלה בצום'. כך גם בחג הסוכות: סוכה ולולב וההלל נאמר על ועם הלולב. נוסף כאן הסוכה שאין לו בן זוג בתפלה, אבל מצוותה הוא האכילה והשינה. ועוד נוסף כאן הסוכה שיש לה עשייה מערב יום טוב, ואין כן הלולב והצום והשופר, שאע"פ שצריך להכין אותם אין צריך לעשות יצירה ליצור שופר או לולב. אבל בניית הסוכה הוא מעשה ממש, ואדרבה הישיבה בתוכה כמעט שאין בה מעשה כי דר בסוכתו כדרך שדר בביתו בכל ימות השנה, אבל הבניין הוא מלאכה גמורה.

תכונת הסוכות הוא השמחה, כמו שתכונת הימים הנוראים הוא התפלה. ודרך השמחה הוא שהעשייה קודמת בה. ישנם דברים שהכנה הראשית שלהם הוא הכנת הלב וקיוויו, וישנם דברים שהכנה הראשית שלהם הוא לקיחת פטיש ומסמר וצירוף דפנות וסכך. לא שבדברי הלב אין מצטרף אליהם מעשה ולא שבדברי המעשה אין מצטרף אליהם הלב, אבל ההבדל הוא מה נקודת ההתחלה. שהרי כבר ידענו הרבה פעמים כי עיקר הקושי בעולם הוא מציאת נקודת ההתחלה. והסברנו זאת לאחרונה בפירוש אדני שפתי תפתח מכוונות יום הכיפורים שלנו. כי האדם בטרם הוא מתחיל הוא כמת והוא 'נלאה למצוא הפתח', אבל ברגע שנמצא הפתח ממילא כבר הוא יודע לאן להמשיך. ולפיכך יש ללמוד את כלל הדרכים שבהם מפסיקים להיות עיוורים ומוצאים את הפתח. דרך עשרת ימי תשובה הוא ציפיות הלב, ודרך חג הסוכות הוא פעולת הידיים והרגליים.

אולי תאמר כי זמנו של זה איננו כי אם אחר שהוכן

גם כאשר יעשה. והאדם הפועל בה יושב לו מכוונס לתוך עצמו בטליתו. ואילו ההתחלה מן הפעולה הוא מוחצן ונראה מלא תזוזה וחיות, וגם כאשר השמחה עוברת אל הלב הרי הוא מורגש כריצה וריקוד מהיר כמראה הבזק, ולא כהתיישבות.

ולא בפתיחת הפתח בלבד מדובר, כי אם גם בשחרור כל תקיעות המתרגשת עלינו בהמשך הדרך. כי תמיד כאשר האדם מתחיל פרויקט מסוים דרך העניין שישנם שלבים באמצע שהוא נתקע, והוא מחפש דרך להיחלץ. תמיד יש לשאת עיניים לאותה נקודת התחלה שממנו התחיל, שהוא גם המוציא אותך מן ההסתר המקומי. ולכן במקום שהכוונה הראשונית הוא 'ראה ורעד תבוא בי' הרי בכל מקום שהוא נתקע הוא נושא עיניים אל אותה היראה והיא המדריכו בדרך ילך הלאה. כך במקום שהכוונה הראשונית הוא פעולה הרי בכל פעם שהוא נתקע הוא עושה מעשה אחד בלי דעת והיא המדריכתו אל שאר ההמשך.

וכל הדרכים הללו הם כללים ולא פרטים, ככל סדרי החודש השביעי שהוא 'שיעור כללי' על הדרכים העיקריים שהנפש נצרכת אליה, ולא שיש לאלץ את עצמו לעשות את הדרך של סוכות בסוכות ושל יום הכיפורים ביום הכיפורים, אלא כל הלימודים הללו הם עצות כלליות שצריך המבקש לחיות לצרף אל 'ארגז הכלים' שלו וממילא ידע בכל זמן במה להשתמש.

ואין בזה כללים כי אם הכלל הוא מה שלמדנו בראש השנה 'ודברך אמת וקיים לעד', שכאשר הוא מבקש את האמת שהוא הנמצא על לבבו בעת הזאת, אז נכללים בזה כל שאר הבקשות שיש עליו לבקש. ואילו כאשר הוא מזייף או שואל את הנצרך לנפש אחרת או מה ששמע בפעם אחרת שצריך לבקש או מחשש שישכח לבקש את צרכיו הנכונים, אז בקושי מקבל את אותו הפרט שהוא מבקש עליו כי אין זה תפלה הבאה מלב שומע ומאמין. ולכן חשוב מאד לדעת בכל יום ובכל עת ובכל נפש ובכל מקום את הדבר האמיתי שממנו נובעים שאר הדברים הכלולים בו לפי אותו העת. וזהו עיקר הלימוד של כל הזמנים הקדושים שעל כל אחד מהם חרוט מידה אחרת, והוא שיש לידע כיצד גנוז בכל אחד מהם דרך לכל סוגי הטובות שבעולם, וכל מועד הוא שער שדרכו אפשר להיכנס אל הכל בסופו של דבר, ומבקשי ה' יבינו כל.

עמידת שמחת הסוכות בפני עצמה

לפי שרוב בני אדם עושים עבודה פנימית אינטנסיבית בראש השנה ויו"כ ואח"כ מגיעים לימי חג הסוכות, לכן מצטייר הרבה פעמים השמחה של סוכות כהתפרצות החוצה של אותם הדברים שעליהם עבדו בימי ר"ה ויוה"כ, או כניגוד שלהם. וכפי העולה בספרי חסידות רבים, או כפי שנראה מן הניגונים שבני אדם מנגנים כאשר מגיעים לאיזה רגע של התעוררות בימי חג הסוכות ושמחת תורה, תיכף חוזרים על ניגונים מן תפלות ופיזי הימים הנוראים, כאילו אין דברי התרוממות של השמחה עצמה מצויים והכל הוא השלמה או ניגוד של הימים הנוראים. וגם נמצא מי שיאמר להיפך שכל הר"ה ויוה"כ הוא הכנה לשמחת החג, באופנים שונים.

אליבא דאמת אין הדבר כן, אלא כשם שישנם עולמו

מציאת הנקודה שבה נכלל הכל לפי העת

וכל דרך כלול מכל הדרכים אלא שההבדל הוא בנקודת ההתחלה. ותמיד צריך לדעת מהו הנקודת התחלה היחידה של אותו הנפש או של אותו היום ואותו השעה, ואם ידע להתמקד בה אז ממילא יהיה לו גם שאר הפרטים הנצרכים, ובתנאי שיבקש את הדבר המרכזי שבה כל הדברים כלולים לפי דרך נפשו.

וזהו הנאמר בשלמה "יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עושר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמוע משפט, הנה עשיתי כדברך, הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך, וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה כמוך איש במלכים כל ימך". וזה אינו מין פרס על אשר בחר את השאלה הנכונה ועל כן מקבל

מדברי רבי יהודה הלוי על השמחה כשורש עצמאי

וכבר התלונן על כל זה רבי יהודה הלוי בעל הכוזרי (והוא כיוון לדתות אחרות העושות את עיקר דרכם היראה והתשובה, ובעוונותינו גם התורה שלנו נראית ככה אצל רבים. וגם הוא תלה את החילוק בהבנת העבודה אם עיקרה כפי הכרע השכל או עיקרה השגת הענין האלוהי, ואין התליות הזו ברורה בעיני שהרי גם מבחינת השכל ניתן למצוא מקום ליראה אהבה ושמחה כל אחד בפני עצמו. אבל עינינו הרואות שאלה העושות את השגת שלימות נפשם לעיקר ואין בתפיסת השלמתם מימד שהוא מצד האלוהי עצמו באמת על הרוב אין להם השגה ראויה בעבודות השמחה והם מזולזלים בה, וכנראה יש קשר נפשי אם כי לא שכלי מוכרח, ועיין בזה) וראוי לצטט את דבריו וז"ל (מאמר ב אות נ, בתרגום א"ת):

אמר החבר: ותורת משה לא העבירה אותנו בפרישות, אך בדרך השווה ולתת לכלל כח מכחות הנפש והגוף חלקו בצדק מבלי רבוי בכח אחת קצור בכח אחת, ומי שנטה עם כח התאוה קצר בכח המחשבה, ובהפך. ומי שנטה עם הנצחון קצר בזולתו.

ואין רב התענית עבודה למי שתאוותיו חלושות וכחותיו חלושים וגופו רזה, אבל טוב שיעדן גופו, ולא המעטת הממון עבודה, כאשר יודמן מן המתר מבלי יגיעה ולא יטרירהו קנותו מן החכמה והמעשים הטובים, כל שכן למי שיש לו טפול וכנים, ומאוייו להוציא לשם שמים, אך הרבוי יותר נכון לו.

וכללו של דבר, כי תורתנו נחלקת בין היראה והאהבה והשמחה, תתקרב אל אלהיך בכל אחת מהנה, ואין כניעתך בימי התענית יותר קרובה אל האלהים משמתך בימי השבתות והמועדים, כשתהיה שמחתך בכונה ולב שלם.

וכמו שהתחנונים צריכים מחשבה וכונה כן השמחה במצותו ובתורתו צריכים מחשבה וכונה, שתשמח במצוה עצמה מאהבתך המצוה בה ושתכיר מה שהטיב לך בה, וכאלו אתה בא באכסניתו קרוא אל שלחנו וטובו, ותודה על זה במצפון ובגלוי, ואם תעבר בכך השמחה אל הנגון והרקוד היא עבודה ודבקות בענין האלהי.

ואלה הדברים לא הניחה אותם התורה מפקרים,

שלמים של ימי ראש השנה ומצוות תקיעת השופר שלה, ויום הכיפורים והעינויים שלה, כך ישנם עולמות שלמים של ימי חג הסוכות ושמיני עצרת והשמחות שלהם והלולב וההושענות. ובספרים הקדמונים ישנו ריבוי של פיוטים ושירים מיוחדים לחג הסוכות ולכל תפלה ויום שבה ולהושענות ולשמיני עצרת (כפי שנדפס עדיין במחזורים אלא שהציבור אין לו סבלנות לקרוא אותם, ויותר מכך בכתובים כמו בשני הכרכים של סדרת פיוטי רבי אלעזר הקליר לסוכות ושמיני עצרת שיצאו לאור שנה שעברה על ידי הרבנית שולמית). אין זה אלא עניות הדעת שנצרך לפרש כל דבר פנימי שבהם לאור העבודה של ר"ה ויוה"כ, ולא לפי שאין אנו עושים עבודה פנימית אלא בראש השנה, שכן זה עצמו הוא בכלל הצמצום לחשוב שעבודה הוא רק כזו הנראית בדומה למה שעושים בבית הכנסת עם הקיטל, ואילו סוג העבודה של חג הסוכות לא נחשב עבודה שעושה טרנספורמציה פנימית בנפש ולכן בלית ברירה לווים את צורת העבודה של יום הכיפורים לסוכות, כאילו היה חג הסוכות עני ונצרך לבגדים בהשאלה מן יוה"כ.

לא זו בלבד אלא לפי דעתי אף הסודות המובאים בכתבי האריז"ל על פי מאמר הזוהר בפרשת פנחס המחברים את כל סדרי החודש השביעי לסדר אחד, אינם כי אם נקודה אחת שבו הכל השלמה לראש השנה. אבל אין זה אמיתת עיקר ההבנה, כי כל מצוה ומצוה מתרי"ג מצוות הוא קומה שלימה ויש למצוא בה דרך שלימה עצמאית שאיננה נצרכת לשום מצוה אחרת להסבירה על ידה. [דבר דומה קרה לספירת העומר וחג השבועות שהוסבר בכל כתבי הקבלה כהמשך לחג הפסח, וכך שמעתי אודותיה ממי ששמעתי שאין זה באמת אלא צד העומר ושבועות הכלול במצוות הפסח, אבל סודות השבועות עצמה טרם התגלו בכתבים, והוא הדין לכאן] (יש כאן מקום לעיין כלפי הנוסח של תרי"ג מצות. כי הרמב"ם סידר הן בהלכותיו והן בטעמיו את המצוות לקבוצות ונתן טעמים לקבוצות קבוצות של מצוות ולא לפי חלוקת התרי"ג, ולמשל סידר הלכות שופר סוכה ולולב בהלכה אחת בספר ההלכה, וסידר מצוות תקיעת שופר ויום הכיפורים לטעם אחד בטעמיו. ובאמת ייתכן שישנם כללים ולא ממש כל תרי"ג הם פרטים עומדים כל אחד לעצמו, או שישנם אופנים רבים לחלק את התרי"ג מצוות, אבל מה שנאמר עכשיו על השמחה אינו תלוי בחקירות הללו כי הוא וודאי עמוד לעצמו)

באהל מועד, מה יעשה, יתוודה את חסרונו בפני אותו השער, ונמצא נגע בו נגיעה פנימית מכל מקום, וככל שהוא מבין את ציורי השער הזה כך הוא מתוודה בדיוק את חטאיו. ולכן מתוודים בכל תפלות יום הכיפורים כי כל אחד מהם הוא היכל נוסף שעולים אליו, או כמו הכהן שהזכיר את השם עשרה פעמים כנגד עשר ספירות וכיצד יגע ילוד אשה בספירות העליונות אלא יתוודה להם, ויאמר אני חטאתי בספירה פלונית ובספירה פלונית, וכך בכל מדרגה שנגלית לפניו הוא מתוודה והוא נפתח לפניו באופן הזה של הוידוי. ולכן מתוודים על סדר האלף בית ועל סדר האברים וישנם עוד סדרים נסתרים רבים שצריך ללמוד להתוודות להם, והם ככל דרכי התפלה הגנוזים שמהם מנויים בתוספת לספרא דצניעותא.

כיצד להכיל את גורל השמחה

ועכשיו נוכל לומר דבר דומה על השמחה. כי הוידוי איננו כי אם דרך אחת לגעת באלוהות, והיא דרך עליונה וודאי שהיא מהפכת את קערת הריחוק של החטא לכאורה על פיה, בכך שהוא מוכן להתוודות, ואכן יש צורך להסכים אל השפלה זו להתוודות בפני המלך העליון עצמו, אבל מי שעיקר מגמתו לראות פני המלך כמה חן ונחת ימצא בטכסיס זה שהוא ממש סוד עליון שגילה לנו משה רבינו וסיפר לנו כיצד לעשותו בכל שנה ושנה.

אך אין זה כי אם דרך אחת, וכשם שישנו 'יודוי' שהוא הודיה על חטא כך ישנו 'יודוי' שהוא הודיה על הטובה. ובאמת שגם הודיה על הטובה שהוא מידת השמחה אינו ראוי שנודה לפני שום שר ומלאך, 'הימנותא דאפילו בפרוונקא לא קבילנא ליה', וזה למי שמבין בפני מה יש לשמוח ובשם מי יש לברך. והרי הוידוי עבודה גדולה ופנימית, ויש עוד עבודה אחת של הכהן שהוא עבודה גדולה ופנימית ואיננה מתקיימת כי אם במצבי שמחה והשראה גדולה, והוא ברכת כהנים. 'וישא אהרן ידיו אל העם'. וגם בברכת כהנים היו מזכירים את השם ככתבו, כי כשם שדרך הוידוי לאפשר את הנגיעה בשם כך דרך הברכה ההודיה והשמחה.

וזהו הדבר שקשה להסביר, ובאמת שגם בהקפות הלולב היו מזכירים שמות נשגבים בפייהם כנאמר 'אני והו הושיעה נא', ואין יודע פשר דבר אבל אלה הם שמות שמי שרוצה לשמוח בפני השם משיג ואתם. והוא כשם שתוספת הוידוי

אבל כלם תחת מסרת, מפני שאין ביכלת בני אדם לחלק תקנות כחות הנפש והגוף, ושעור מה שראוי להם מהמנוחה והתנועה, ושעור מה שתוציא הארץ עד שתשבת בשמטה ויובל וינתן ממנה המעשרות, וזולתי זה. וצוה על שביתת השבת ושביתת המועדים ושביתת הארץ..

טכסיס הוידוי להיכנס אל המלך

מכל מקום, לפי סדר הלימוד שלנו, נאמר דבר להסביר כיצד יום הכיפורים הוא דרך שאפשר להגיע דרכו לכל השערים, ושוב נאמר את אותו הדבר מצד שמחת חג הסוכות. במרכז עבודת יום הכיפורים נמצא הזכרת השם של כהן הגדול, וסך הכל הזכיר את השם עשר פעמים תשע פעמים בשלשה וידויים ופעם אחת באמרו 'לה' חטאת'. והנה השם המפורש הוא הלא מקור ושורש הידיעה האלוהית של ישראל, ולא נזכר רק במקום הזה. ויש מקום רחב לחקור בהזכרה זו, האם הוידוי וכפרת החטאים הוא המחייב את הזכרת השם או המאפשר אותו, או שמא להיפך, רוצים להזכיר את השם, ולשם הזכרתו מצאו את הטכסיס להתוודות.

בתר דאיבעיא לה הדר פשטה ליה, דוודאי עיקר הכוונה הוא הזכרת השם וידיעתו, שהרי אי אפשר שהדבר הגדול יהיה משמש לדבר הקטן, וודאי ידיעת השם מצד עצמו גדול על כל סליחה וכפרה כל שכן על כל פירוט חטא שנפרט בוידוי הזה. אלא שידיעת השם הוא דבר גדול ולא קל למצוא דרך אליו, 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש', וראו מה קרה לנדב ואביהו. אבל ישנו דרך שבו אפשר להגיע אל הזכרת השם, והדרך הוא וידוי על חטא הכהן והכהנים והעם, והוא על דרך משל, שצריך סיבה טובה לבוא אל המלך בחדרו, ואילו יגע אדם אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו. לבד אשר יש אדם שרוצה לספר את חטאיו, ואין זה מן הכבוד לספר את החטאים והמרדים שמרד למלך לשום שר או עבד או משמש, כי יהיה הדבר חילול שם המלך, ולכן השמירה על כבוד שמו מחייבת שיכניסו את החוטא הזה לפני ולפנים ושם יספר למלך את כל אשר קרהו.

וכך הוא דבר הוידוי, שהוא עצה מופלאה על כל דלת נסגרת שהאדם רוצה להיכנס אליו, והוא נדמה בעינו שער גבוה מדי שאין מגע יד אדם נוגעת בו, 'וכל אדם לא יהיה

קוראים להם משיחיים או מפונטזים, בעוד על המשתגעים מעצב מרחמים יותר בדרך כלל.

אבל האמת הוא לפי שעלינו לבנות בחודש השביעי את העולם לאט לאט, וכל דבר שעושים בדקה בימות השנה עושים בשבוע בימים אלה, לכן צריך לקחת שבוע שלם ויותר בכדי להעמיק את נקודת השמחה. והוא מתחיל מדברים פשוטים ביותר כמו שמחת הצל, כמו שיושבים בצל סוכה ואומרים אהה הרי אלמלא הסכך הזה היתה השמש מכה בנו, או כל הגנה ותענוג אחר הכי פשוט שאנחנו נהנים ממנו, ואז כופלים את זה על הנקודה השניה והשלישית ועד שיוצאת נפשנו ממש מרוב שמחה, עד אשר בסוף שבועה ימים 'עצרת תהיה לכם', נצרך לעצור מעט כי לא נדע את נפשנו. ובאמת למתבונן קשה לשער עד כמה טוב לנו.

ואמר רבינו, שדרך החסידים הפנימיים להיכנס בימי ערב החג ועד החג הראשון הקטן תחלה והגדול אחריו, שאם יכנס הגדול תחילה יעשו קטנים קל וחומר אם הגדול לא המתיק את הדינים ושמחם מה אענה אני אחריו. לכן נתחכם להכניס את הקטן תחילה ואז הגדול מעט יותר ועד שישלמו כולם. והיינו כי אם נסתכל תחילה על מצב העולם כולו בכללות מיד נמצא שם את כל הצרות של כותרות העיתונים הגדולים ונעשה סך הכל שהשנה גרועה והעולם גרוע, ואז אם אחר כך אגיד לך 'אבל האם מי הסודה הקרים שזה עתה מונחים לפניך אינם תענוג מופלא', תעשה את הקל וחומר הזה ותגיד אם המלחמה לא נוצחה בשלימות איך ייתכן שנשמח מבקבוק בירה. אבל אם נתחיל בקטן אז נוכל להכפיל את השמחה בכל דבר קטן נוסף שנוסיף על זה ועד אשר נגיע אל השמחה השלימה ואז באמת תנוצח המלחמה בב"א.

והתפייסות בפני כל מדרגה וככל שעולה בשערים מן תחנונו מערב ועד בוקר ועד שעת הנעילה כך הוא מתוודה בפה בפני כל שער ושער ואותו השער עונה לו סלחתי, 'זכאה מאן דנשיק ליה מאינון נשיקין', כך הוא מי שנכנס מעט להכיר בטובתו של מקום ובשמחה הניתנת לנו.

ובאמת כשם שהזהירו חכמינו לא להתעמק בוידוי יתר על די שמא לא ימצא בנפשו די כח לסבול את מרירות החטא כאשר יפנימו אל עצמו, ולשם כך נתקנו כל ההילולים הגבוהים של יום הכיפורים בכדי שנוכל לסבול את הדבר הזה ולהתחרט בפניו בוידוי. כך היו צריכים להזהיר אותנו על הכניסה אל השמחה, שגם הוא בעצמו 'כניסה אל הקדש', ובאמת שהזהירו אותנו, שהרי על זה נאמר שאין אומרים הלל בראש השנה וביום הכיפורים לפי שספרי מתים וכו', והיינו כי אילו היו אומרים הלל היו מתעמקים בשמחת הטובה של מקום והיה כל המעט יראה הנצרכת להחזקת העולם מתפוגגת לה ולא היה כח בלב להכיל את עוצם השמחה. ולשם כך מקדימים כל מיני הכנת כלים עצומים בכדי שנוכל להכיל אותו.

ואני מתבונן בעולם ורואה, כשם שישנם יהודים ובני אדם המתעמקים בחלק הוידוי ובחסרונות העולם והם מתמררים מאד עד כי טוב מותם מחיים וכמו שקרה ליונה, כך הוא בדיוק בשמחת הקקיון והשמחה אשר ליונה, אשר יש יהודים המתעמקים ושוהים שעה אחת בתוך טובתו של מקום, אפילו קיקיון אחד פשוט אשר לא עמלת בו ולא גידלתו, סך הכל נתן ליהודי אחד בפעם אחת קצת צל על הראש, ותראה שאפשר שתשאל את נפשך לחיים מרוב חיים ושמחה. וכשם שיש משתגעים ויוצאים מדעתם מגודל העצב של התבוננות צד זה כך יש משתגעים ויוצאים מדעתם מגודל השמחה של התבוננות צד הטוב, ואנחנו

כוונת הנענועים

וצפון ודרום לא חזינן בנמרא כלל אלא מנהג הוא ואין מבטלין אותו והכי משמע מלשון ר"מ שכתב בכל רוח ורוח ויש סמך בנמרא מדקתני כדי לעצור רוחות רעות וכיוצא בו מצינו נבי קרית שמע כיון דאמליכתייה למעלה ולמטה ולארכע רוחות העולם תו לא צריכת. ואמת הוא דהכא והתם אחר כונת הלב הן הן הרברים והמושל בשתי רוחות מושל בארבע ואין קבלת מלכות שמים תלויה בקבלה גשמית כי אם בקבלה שכלית ואף גם זאת אין להקל במנהגים כמ"ש ז"ל הוזהרו מנהג אבותיכם בידכם ועוד כי התנועות הגשמיות מדרגה לשכליות... א"נ אפשר לפרש שבא ללמד שלא ינענעו בדרך היאוש רק בכח ובזריזות כדכתיב כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמוך (רבינו

מנוח הלכות לולב פ"ו ה"ט. והשווה דבריו בהלכות שופר שציטטנו ותמצא דרך בעבודת הבורא)